

7 G's in het pastoraat

Jo van Dorp

Inleiding

In deze studie wordt de basis gelegd voor een model voor pastoraal werk. Uitgangspunt is een studie over de 7 gebieden, waarin de pastorale werk(st)er werkzaam is. Deze zeven gebieden zijn:

- Gevoelens
- Gedrag
- Gedachten
- Gewoonten
- geestelijke strijd
- genade
- genezing

De aanzet voor deze studie vormt de aanpak van het Centrum voor Pastorale Counseling (CPC), waar men uitgaat van de 4 G's. Daarbij werkt men vanuit de optiek dat de eerste vier G's bepalend zijn voor het pastoraal handelen. Deze aanpak, zoals ook opgenomen in de boeken van het CPC biedt veel mogelijkheden. Een gevaar is echter, dat bij een eenzijdige benadering het een gedragsverandering teweeg brengt die los staat van een werkelijk Goddelijk ingrijpen in het leven van de persoon. Een charismatische visie op pastoraat, betreft naar onze overtuiging, bij het pastorale proces ook de aspecten van geestelijke strijd, genade en genezing. In het pastorale proces worden de bovenstaande aspecten onderscheiden om zodoende meer inzicht te verkrijgen in de motieven, achtergronden en handelingen van de confident. Belangrijk is echter dat in de praktijk van alledag deze aspecten onderling sterk verweven zijn en ook moeilijk te ontkoppelen. Misschien moeten we het zo zeggen dat juist christelijk pastoraat de gehele mens op het oog heeft en vanuit de dimensies van geest, ziel en lichaam een totaalbenadering voorstaat. Deze studie krijgt een vervolg in de les over pastorale huiswerkopdrachten. Alvorens dieper in te gaan op de verschillende aspecten van de 7 G's, wordt een korte karakteristiek gegeven van de taken van de pastorale werk(st)er.

Taken pastoraalwerk(st)er

In het boek Helpen met de bijbel, geven Walter Barret en Jef de Vriese een aantal taken aan van de pastorale werk(st)er. Allereerst spreken zij over de continue taken. Dit heeft betrekking op het bevorderen van betrokkenheid bij de probleemoplossing, alsmede het geven van geschikte opdrachten. Zowel de confident (de hulpvrager) als de pastorale werk(st)er hebben in dit proces hun eigen bijdrage. Betrokkenheid kan bevorderd worden door voorbede, zich zelf zijn (eerlijkheid), daadwerkelijke inzet voor de confident en het geven van hoop door de werker. Het geven van geschikte opdrachten is iets wat terugkomt in een volgende studie. De opeenvolgende taken van de pastorale werker bestaan uit:

- probleem analyse
- het ontdekken van de bijbelse oplossing
- de wil aanspreken en oefening in de godsvrucht begeleiden
- het beëindigen van de begeleiding.

Bij de begeleiding van de confident is het essentieel dat we goed voor ogen hebben wat wij kunnen doen en dat wat uitsluitend God zelf kan doen door een werk van de Heilige Geest. Voor dit laatste mogen wij gelovig opzien naar God. Verwezen wordt naar de studie over doelstellingen en verwachtingen.

Gevoelens

In het pastoraat komen snel gevoelens van de confident om de hoek kijken. Hoe beleeft iemand bepaalde situaties en wat ervaart hij/zij daarbij? Gevoelens als angst, vervreemding, haat, verbittering en verwerping, maar ook positieve ervaringen als blijdschap, warmte, verliefdheid en tederheid komen ter sprake in de pastorale contacten. Voor veel confidenten zal het in de praktijk moeilijk zijn om deze gevoelens, die ieder op zich een bepaalde plaats kunnen en mogen innemen, op een goede wijze te hanteren. Veelal zal er sprake zijn van onbalans daarin. Maar soms gaat het verder. Dan wordt één of meerdere gevoelens zo dominant dat dit het leven van de confident gaat bepalen. Christelijk pastoraat heeft ten aanzien van gevoelens echter een bijzondere benadering. Veelal is onder christenen de benadering gebaseerd op het idee dat gevoelens niet betrouwbaar zijn en dus genegeerd mogen worden. Heel vaak wordt daarbij gezegd: "Je moet niet op je gevoel afgaan". Het is opmerkelijk dat daarmee ook gevoelens genegeerd worden, c.q. verdrongen. Door deze handelwijze heeft juist het christelijk geloof de naam gekregen dat het de gevoelens verdringt van mensen en daardoor allerlei onderbewuste processen in gang zet, waaruit dan weer bepaalde psychiatrische symptomen verklaarbaar zijn. Toch laat de bijbel naar onze overtuiging een weg zien die dieper gaat. In de eerste plaats toont de bijbel ons niet dat wij onze gevoelens moeten negeren of verdringen. We merken juist op dat de bijbel ons laat zien dat we alle dingen bekend mogen maken bij God. Juist wanneer we onze gevoelens leren uitspreken naar God toe, hoe ze ook zijn, bieden we Gods Geest de gelegenheid daar het licht van Gods woord over te laten schijnen. Het gaat in deze er niet om dat iemand zich eens leeg praat, of alles "eruit gooit". Nee, het gaat er om dat iemand leert gevoelens onder woorden te brengen en waar dit afwijkt van Gods plan voor ons leven, dit te brengen onder de gehoorzaamheid van God. Daarmee worden ook onze gevoelens een onderwerp voor schuldbelijdenis. Schuldbelijdenis bewerkt de openheid naar God toe, waarin we erkennen fouten te maken, c.q. onbetrouwbaar te zijn, maar tegelijkertijd gelovig uitspreken dat God ons kan en wil vernieuwen. Daarna zal een proces op gang gaan komen waarin deze emoties hersteld gaan worden. In een volgend hoofdstuk gaan we daar dieper op in, maar zeker ook op het gebied van de gevoelens moeten soms geestelijke machten onderscheiden worden, die als het ware het handelen van een persoon zo zijn gaan domineren, dat de persoon zelf daar geen verandering meer in aan kan brengen. Een demon van haat, hysterie, wellust of drift zal in sommige gevallen onderscheiden moeten worden.

Gedrag

In het pastoraat is er een sterke neiging om gedrag centraal te stellen in de gesprekken. Immers het is één van de meest concrete factoren in het behandelingsproces. Bovendien levert het feiten op, die concreet bespreekbaar te stellen zijn. Zolang het gaat over algemeen aanvaard normaalafwijkend gedrag is dit nog betrekkelijk eenvoudig. Stelen, moord, drugsgebruik, fraude en oplichting vormen daarvan duidelijke voorbeelden. Confidenten binnen de gemeente hebben meestal niet met deze vormen van normaalafwijkend gedrag te maken. Door de ontwikkeling van waarden en normen in de samenleving is het echter steeds moeilijker geworden om confidenten aan te spreken op hun gedrag. Zaken als samenwonen, voorechtelijk geslachtsverkeer, homoseksuele contacten, partnerruil, maar ook euthanasie, abortus, medische technieken etc, waren enkele jaren terug nog algemeen taboe, maar door de voortschrijding van de relativering van waarden en normen, wordt dit steeds moeilijker bespreekbaar. Om nog maar te zwijgen van het aandringen op een gedragsverandering. In de benadering van de confident moeten we uitgaan van de betrouwbaarheid van de bijbel als norm voor geloof en levenswandel. Dat betekent dat we vaak de confident moeten helpen via bijbelstudie te ontdekken wat het Woord van God zegt over bepaalde vormen van gedrag. We mogen daarbij zeker niet voorbij gaan aan de werking van Gods Geest, die spreekt tot het hart van de mensen. Een gevaar rondom het gedragsaspect vormt het *wetticisme*. We kunnen confidenten allerlei regels opleggen, waar men aan moet voldoen. Dit kan er toe leiden dat allerlei menselijke gedragspatronen opgelegd worden aan anderen, zonder dat de werker zich er wel van bewust is of hij een gedrag voorschrijft uit zijn eigen cultuur, c.q. omgeving, of dat het werkelijk Gods gedachten zijn over bepaald gedrag. Daarnaast is er een bepaalde vrijheid ook in gedrag, een bandbreedte, waarbinnen gehandeld kan worden, zonder dat er direct sprake is van zondig gedrag. (o.a. Gal. 5)

Gedachten

Het is niet zo gemakkelijk, maar ons gedachteleven moet onderscheiden worden van onze gevoelens. Juist het gedachteleven heeft te maken met onze wil en dus onze keuzes. Veel confidenten worstelen met hun gedachteleven. Vaak kunnen ze bepaalde gedachten niet stopzetten en ontstaan obsessies of zelfs bepaalde wanen. Het aantal mensen wat stemmen hoort in hun gedachten neemt nog steeds toe. (Alleen al in Nederland zijn duizenden mensen opgenomen in psychiatrische inrichtingen vanwege schizofrenie bijv.) Belangrijke thema's rond ons gedachteleven zijn schuld, angst, zelfzucht, trots of hoogmoed en onreinheid. De westerse samenleving met haar joods-christelijke wortels is gebaseerd op het principe van schuld en boete. Dat betekent dat Europeanen hun gedrag laten bepalen door wat zij in hun gedachten zien als schuld. Mensen met een oosterse of Arabische identiteit zullen veeleer zich laten bepalen door eer of oneer. Het geeft belangrijke verklaringen voor de wijze waarop iemand denkt. Schuld is verder erg belangrijk als motief in het pastoraat, omdat veel mensen in hun gedachteleven als het ware een rechtszitting houden, waarin of zichzelf of anderen veroordeeld worden. Zo kan het vasthouden van bijv. boosheid op iemand, leiden tot uitputtende gedachten, wat wel of niet gezegd had moeten worden, of hoe die ander aangepakt zou moeten zijn etc. Trots en hoogmoed zijn belangrijke, maar vaak verborgen gedachten in het leven van mensen. Heel vaak kunnen mensen rationele beslissingen uitstellen, omdat zij vanuit hun trots die drempel niet kunnen overwinnen. Pastorale werkers dienen fijngevoeligheid te ontwikkelen, maar ook moed, om de confident hiermee te confronteren. Juist in onze narcistische cultuur zal een werker een helder en bijbels zicht moeten hebben op de aspecten zelfliefde, zelfaanvaarding en zelfverwerkelijking. Begrippen als nederigheid, ootmoed en zachtmoedigheid maken onderdeel uit van de groei naar geestelijke volwassenheid. (*Koestert geen gedachten hoger dan u voegen, Rom 12:3*) Wel past grote voorzichtigheid bij het aanspreken van de confident op zijn/haar gedachteleven. Gedachten kunnen niet gemakkelijk begrepen worden en veelal zijn juist in de gedachten defensies opgebouwd tegen veranderingen. Pastorale werkers die pretenderen de gedachten te kunnen lezen van de confident hebben eerder een probleem geschapen als opgelost. Veel confidenten zijn namelijk juist bang dat men hun gedachten kan lezen en sluiten zich daarom af. Ze voelen zich schuldig of niet begrepen.

Gewoonten

Evenals gedrag vormen gewoonten vaak concrete aanknopingspunten voor begeleiding. Toch vormen gewoonten een bijzonder weerbarstige materie in de pastorale zorg. Immers, het is ingeslepen gedrag in het levenspatroon van iemand. Het geeft houvast en stabiliteit in het handelen. Daarom dient juist in dit levensgebied bijzonder opmerkelijk gehandeld te worden ten aanzien van het werk van de Heilige Geest. Vaak is alleen de Heilige Geest in staat om gewoonten te doorbreken. Of dit nu gaat over eenvoudige dingen als roken, (overmatig) televisiekijken of moeilijker problemen zoals alcoholgebruik, eetverslaving, gokken, dwanghandelingen, c.q. fobieën, meestal blijkt de verandering pas te komen, wanneer de confident zelf dit met God in het reine brengt en de zondigheid van deze daden gaat inzien.

Geestelijke strijd

Soms zijn er levensgebieden, waarin mensen, tegen hun wil zelfs, gevangen gehouden worden. Dit kan een oorzaak hebben in een vloek die over hen is uitgesproken, maar men kan ook bewust of onbewust toegang hebben gegeven aan een demonische macht. In dit levensgebied is het belangrijk dat er geestelijke onderscheiding is en men vanuit Gods Geest de dingen goed onderkent. Dit betekent een fijngevoeligheid voor de strijd waarin de confident soms verkeert. Voor een Europeaan is het vaak ronduit afschuwelijk om er over na te denken dat satan en de demonen reële persoonlijke wezens zijn, die levens trachten te verwoesten. Wanneer bij een confident een bepaalde demonische activiteit onderscheiden wordt is het raadzaam om het pastorale contact te verbreden tot een team van tenminste twee mensen, maar vaak zal drie of vier nog beter zijn. Voor een goede aanpak rondom bevrijding wordt verwezen naar het artikel over het bevrijdingsteam. Geestelijke strijd gaat

uiteraard verder dan alleen bevrijding van demonen of bevrijding van een vloekwerking. Het betreft het hele gebied waarin de werker en de confident door gebed God smeken om een verandering in de situatie. Daarbij wordt enerzijds naar God toe een weg gevolgd van verootmoediging, schuldbelijdenis en een aanspraak maken op de beloften van het Woord van God, anderzijds wordt naar de wereld van de duisternis afstand geschapen, (door schuldbelijdenis en verzaking van de gewoonten) en wordt de demonische activiteit gebonden en bestreden. (Jac. 4:1-10)

Genade

Wellicht het belangrijkste aspect van de zeven G's. In het pastoraat mag genade meegedeeld worden aan de confident vanuit God. Alleen de gedachte, dat wanneer de leden van de gemeente van Christus mensen hun zonden vergeven, dit ook in de hemel gebeurt, geeft al een opmerkelijk perspectief. Wat een voorrecht om iemand die ernstig gezondigd heeft, mee te nemen op de weg van genade en vergeving. Om iemand te laten zien dat God geen rechten opeist, maar genadig vergeeft. Genade heeft ontferming in zich en geen veroordeling. Confidenten kunnen zo teleurgesteld zijn in mensen en in situaties, dat ze daardoor niet meer over hun eigen nood heen kunnen kijken. Soms kunnen mensen zo gebukt gaan onder schuld, dat geen enkele gedragswijziging helpt of iets dergelijks. Dan is het geweldig dat er genade is van God. Dan wordt genade als olie op een wond, of regen in een woestijn. Een belangrijk aspect rondom vergeving is wel, dat wanneer dit gebeurt is in de relatie tussen God en confident, de maatschappelijke verantwoordelijkheid blijft. Iemand die gestolen heeft, moet de zaak wel terugbrengen, en iemand die een veroordeling voor de burgerlijke rechter te wachten staat, moet zich wel daaraan onderwerpen. Want het is God die rechtvaardigt door genade. Maar een maatschappij heeft ook haar taak en rol.

Genezing

Sommige problemen zijn niet meer bespreekbaar, de emotionele pijn is te diep en de oorzaak niet meer beïnvloedbaar. Dan is het goed dat God genezing wil brengen in onze emoties en gedachten. Soms ontstaat er ook spontaan genezing wanneer een oorzaak wegvalt. Veel gehoorde getuigenissen zijn er van mensen die hun haat loslieten en genazen van ontstekingen en gewrichtspijnen. Mensen die hun boosheid loslieten en waarvan de maag genas. Anderen die vrijkwamen van migraine omdat de spanningen van hun afvielen. Gewaarschuwd moet worden dat genezing niet te automatisch verwacht mag worden, veelal zal God een dieper werk willen doen, dan alleen een lichamelijke genezing.

Literatuur

1. Helpen met de bijbel, inleiding tot pastorale counseling, Walter Barret en Jef de Vriese, Uitgave Gideon, Hoornaar, 1986
2. Huiswerkopdrachten voor pastorale counseling, Deel 1 Persoonlijke en Relatieproblemen, Wayne Mack, Uitgave Centrum voor Bijbelse Vorming, Heverlee, België, 1987
3. Huiswerkopdrachten voor pastorale counseling, Deel 2 Gezins- en Huwelijksproblemen, Wayne Mack, Centrum voor Bijbelse vorming, Heverlee, België, 1987
4. Groeien in eenheid, een werkboek voor de huwelijksrelatie, Wayne Mack, Centrum voor pastorale counseling, Heverlee, België, 1987
5. Bouwen aan een gelukkig huwelijk, een bijbels model voor echtparen en raadgevers, Lawrence Crabb jr. Uitgave Gideon, Hoornaar, 1986